

SOMOSKŐÚJFALU

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Somoskőújfalu bemutatása	4
3. Örökségünk	7
4. Eltérő építészeti karakterek bemutatása	11
5. Építészeti útmutató, ajánlások	18
<i>Telepítés</i>	
<i>Tetőhajlásszög</i>	
<i>Magasság</i>	
<i>Tetőforma</i>	
<i>Színek</i>	
<i>Kerítések</i>	
<i>Általános ajánlások, jó példák</i>	
<i>Kertek</i>	
<i>Anyaghasználat</i>	
<i>Ablakok, ajtók</i>	
<i>Tornácok, részletek</i>	
<i>Homlokzatképzés</i>	
6. Mai példák	33
7. Utcák, terek	35
8. Sajátos építményfajták	36
<i>Hirdetések, reklámtáblák</i>	
9. Impresszum	38

BEVEZETÉS

Nagy örömünkre szolgált, hogy elkészíthettük a Cserhát északkeleti vonulatában elhelyezkedő, gyönyörű fekvésű Somoskőújfalu településképi arculati kézikönyvét. A kiadványon keresztül szeretnénk bemutatni a község történelmét, természeti és épített értékeit.

A kézikönyv egy összefoglaló, közérthető tudásanyagot nyújt olvasójának. A település iránt érdeklődők, illetve a helyi lakosok is hasznosnak találhatják. A bemutatáson túl, az építészettel foglalkozó fejezeteket nagy részletességgel dolgoztuk ki. Ajánlásainkat ábrákkal, illetve fényképekkel is szemléltettük, csak úgy, mint a kerülendő építőanyagokat. Településképi szempontból meghatározó a lakóházak színe, formavilága, mérete egyaránt. Az arculathoz nem illeszkedő épületek ronthatják az egységet. A modern irányzatok hagyományhoz illeszkedő alkalmazása ott, ahol még az eredeti településképi létezik, mindenképp ajánlott.

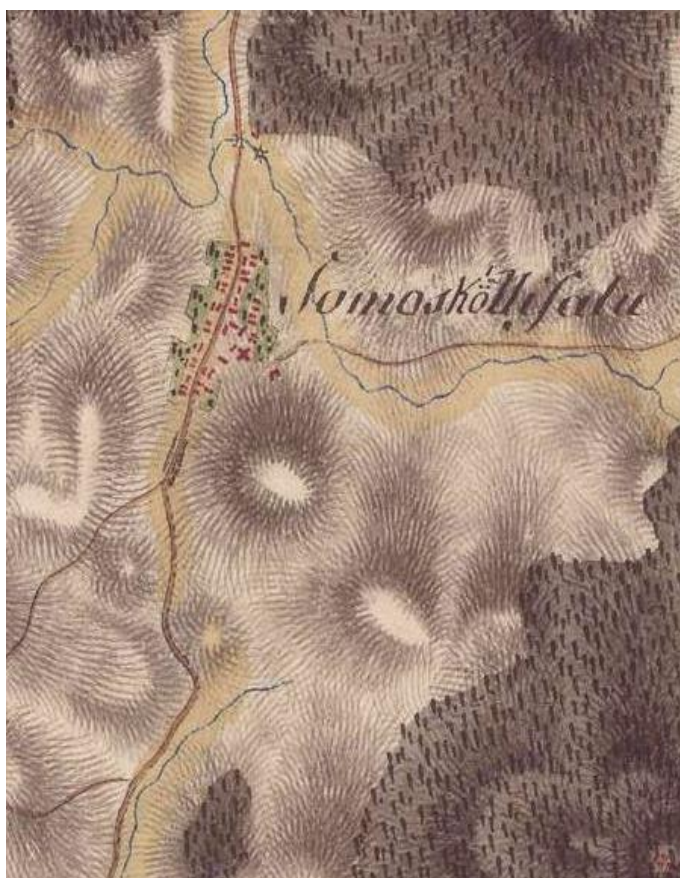
Szeretnénk kiemelni, hogy a kézikönyv nem tekinthető lezártnak, hanem sokkal inkább egy folyamatosan bővülő, szemléletformáló kiadvány. Reméljük, hogy a kézikönyvvel hozzájárulhatunk Somoskőújfalu településképi megővéséhez, fejlődéséhez.

SOMOSKŐÚJFALU BEMUTATÁSA

Somoskőújfalu Nógrád megyében, a Salgótarjáni járásban található. A község az Északi-középhegységben, azon belül is a Cserhát északkeleti vonulatában helyezkedik el. Salgótarjántól északra, a Karancs és a Medves közti völgyben fekszik. Északról Szlovákia, illetve a szlovák Sátoros hegy határolja, délről pedig Salgótarján, Nógrád megye székhelye. A 21-es számú főútvonal mentén épült település jelentős közúti és vasúti határátkelőhely Szlovákia irányába. A község lakossága a 2016-os adatok alapján 2284 fő.

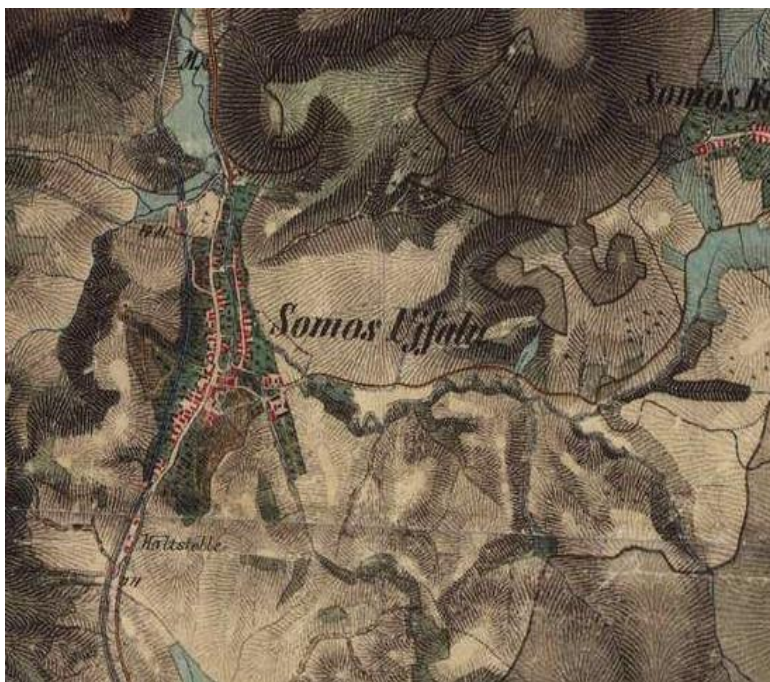
A község első írásos említése 1455-ből való. Ekkor Somoskő várának tartozéka „Ujfalu” néven jelent meg, és Szécsényi László birtokához tartozott. 1461-ben a Losonczy- és az Ország-családok nyerték adományul, 1548-ban már viszont csak a Losonczy-család volt a falu földesura. Ekkor már „Somos újfalu” (Somosújfalu) volt a neve. (1481-től említik így a birtoklevelek.) A török hódoltság alatt, az 1562-63. évi defterekben a települést a szécsényi szandzsák községei között lehetett megtalálni, 10 adóköteles házzal. 1598-ban új földesúr, Forgách Zsigmond tulajdonába került a falu. Ezzel egy időben lakosainak száma is nőtt. 1715-ben 10, öt évvel később már 16 magyar háztartást írtak össze. A település a XVIII., majd a XIX. század során is gyakran cserélt gazdát. A XVIII. század elején a Rádayak, majd a század közepén báró Péterffy János tulajdonába került. Házasság útján a XIX. század elején már a Stahremberg-családé volt az egyik része, míg a másik a Radvánszky (vagy Radványszki) család tulajdonát képezte. Az 1833-as pusztító tűzvészben 64 ház égett porrá, ekkor a plébánia is megsemmisült.

Az Első Katonai Felmérés (1763-1787)

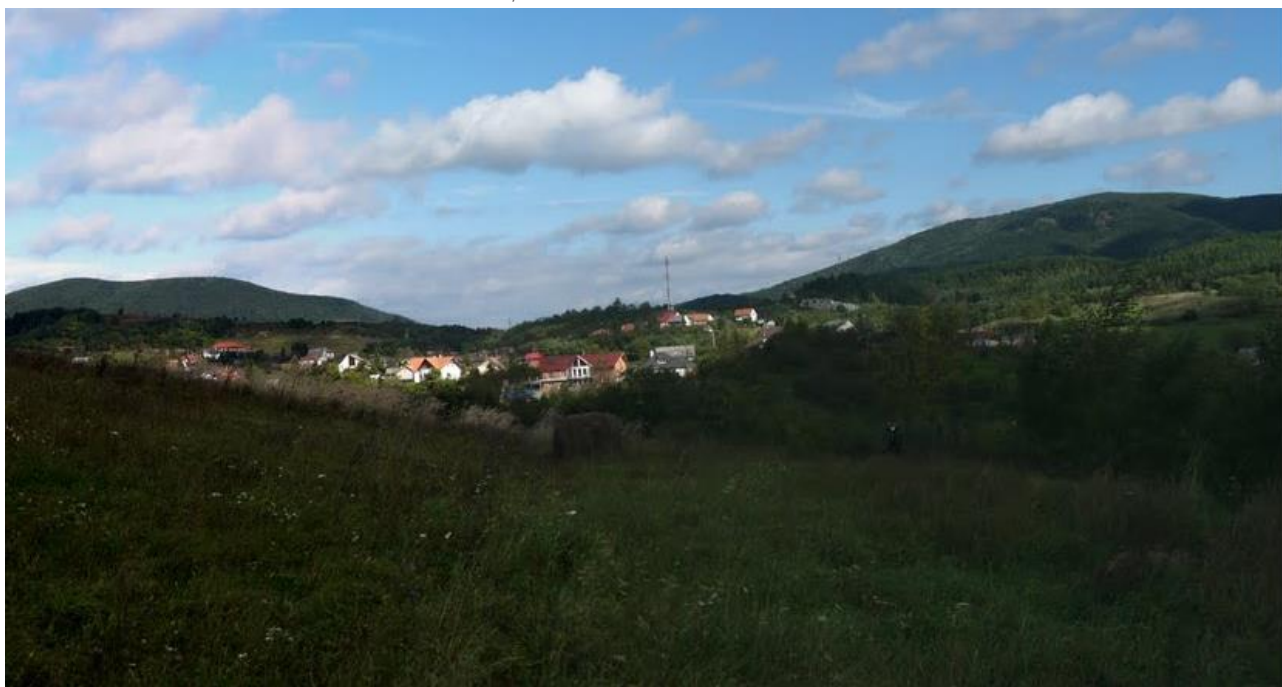

1905-ben Krepuska Géza egyetemi tanár tulajdonába került a 2170 holdnyi birtok. A Radvánszky- család kúriája a másik birtokos, Sztojkovics Emilné tulajdona lett. Ez idő tájt a falu határában egyre többen kaptak szénkutatási engedélyt. 1884-ben már arról írt Pesty Frigyes helységnévtárában, hogy a „nyesés láp” („nyesés”) területén kőszénbánya és kavicsbánya található. A település a jelenlegi nevét 1906-ban vette fel. A bányászat meghatározó volt a helyi lakosok életében. Az 1920. június 4-én aláírt trianoni békeszerződés Somoskőújfalut, valamint Somoskő várát és a községet Csehszlovákiának ítélte. Dr. Krepuska Géza orvosprofesszornak és Liptay B. Jenőnek, a Rimamurányi Vasmű Rt. akkori igazgatójának határkiigazítási kérelmére, és dr. Auer Pál jogi

A Második Katonai Felmérés (1806-1869)

szakértőként való közbenjárására, több éves tárgyalássorozat eredményeként a Népszövetségi Tanács 24. Ülésszaka visszacsatolta Magyarországhoz Somoskőújfalut és Somoskő községeket és a környékbeli bányákat. A tárgyalások során a magyar fél felsorakoztatta a Somoskőújfalut és Somoskő községekre, valamint a Krepuska-féle bazaltbányára vonatkozó követeléseit, mondván, hogy a badacsonyi bazalt a főváros kövezésére nem alkalmas, s erre csupán a somoskői bányában kitermelt kő megfelelő. Somoskőújfaluba január 30-án magyar és cseh bizottság szállt ki, hogy az átadás és az átvétel előtt tisztázzák a bazaltbányák hovatartozásának a kérdését. A hivatalos átadásra 1924. február 15-én került sor a helyszínen.

Somoskőújfalut 1977-ben Salgótarjánhoz csatolták. Egy 2004. szeptember 4-én tartott helyi népszavazáson 62%-os részvétel mellett a választók 80% az elválás mellett döntött, s ennek nyomán a köztársasági elnök 2005-ben hozott határozata alapján 2006. október 1-jétől ismét önálló község lett.

Az elmúlt 30 évben elindult a vidéki falvak terjeszkedése, amely a szántók, gyümölcsösök, kertek rovására ment. Így történt ez Somoskőújfalunál is. A település északkeleti felében a XX. század elején kialakuló Őrhely, Bánki Donát, Köztársaság és Bocskai István utcák lakó- és üdülőövezetei kapták a fő hangsúlyt a mezőgazdasági termeléssel szemben. Ez betudható a gazdasági változásoknak is, hiszen a rendszerváltás után a földművelés, mezőgazdaság átalakult, valamelyest háttérbe szorult a termelőszövetkezetek megszűnése után. Somoskőújfalun is a turizmus került előtérbe, üdülőövezetek alakultak ki, ilyen például a Bagóközi út.

ÖRÖKSÉGÜNK

Magyarok Nagyasszonya templom

A templom a 11/2001 számú rendelet alapján helyi műemléki védelem alatt áll. A templom a XVIII. században épült. A dombon álló, keletelt, eredetileg egyhajós, homlokzati tornyos, barokk stílusú templomot a későbbiekben kereszthajószerűen oldalszárnyakkal bővítették és átépítették. Védőszentje 1935-ig Szent Miklós volt.

Szobrok, emlékművek

A település központjában található számos szobor és emlékmű, amelyek szintén a település örökségei. Ilyen többek között a bányászemlékmű, a világháborús emlékművek és a település hőseinek emlékműve, valamint a Krepuska Géza emléktábla.

Természeti értékek

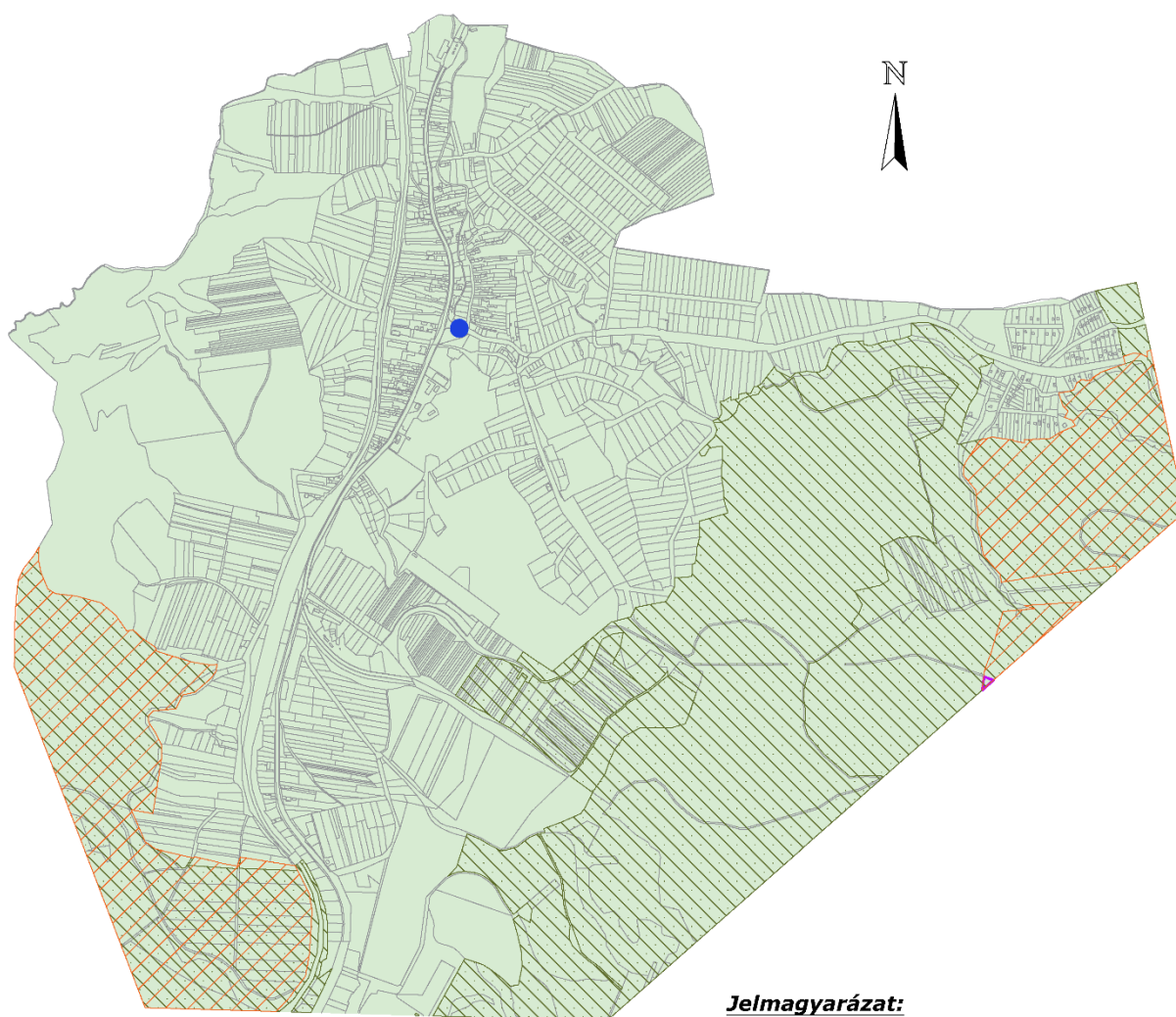
A község és térségének turisztikai adottságai igen kedvezőek, Somoskőújfalu a Nógrádi Geopark területén helyezkedik el, annak egyetlen határátlépési pontja Szlovákia felé. A környezet szépségében, természeti gazdagságában részesülni vágyó utazókat, turistákat, kirándulócsoportokat egész évben szálló- és vendégváro helyek várják. A gazdag növényvilág, erdőségek mellett a település vadállománya is jelentős. Megtalálhatók itt nyulak, vaddisznók, őzek, szarvasok, fácánok, foglyok és más madarak egyaránt.

A Novohrad-Nógrád Geopark a világ első határon átnyúló geoparkja (Magyarország, Szlovákia) amely tagja az Európai és Globális Geoparkok Hálózatának is. A páratlan palóc vidék történelmi hagyományait, a tájat és közösségeket is egyesítő Novohrad – Nógrád Geopark fokozatosan építi ki és kapcsolja össze a látványosságokat a határ két oldalán: 64 magyarországi és 28 szlovákiai településen. A Novohrad – Nógrád Geopark 2010. tavaszán vált az Európai Geoparkok Hálózatán (European Geoparks Network – EGN) keresztül az UNESCO égisze alatt működő, ahhoz való teljes jogú csatlakozásra váró Globális Geoparkok Hálózatának (Global Geoparks Network – GGN) hivatalos tagjává. A geopark szervezet feladata a terület földtudományi, táji, természeti, ökológiai, archeológiai, történelmi és kulturális értékeinek megőrzése, bemutatása, geoturisztikai termékké formálása, ezáltal a helyi gazdaság fejlesztése.

A település területén megtaláljuk az Országos Ökológiai Hálózat övezeteit, tájképvédelmi övezetet, fokozottan védett területeket, forrást, természeti és természetközeli területeket. Mint ahogy azt az alábbi térképen láthatjuk, Somoskőújfalu teljes területét természetvédelmi értékek érintik, amelyek mind településképi, mind pedig természetvédelmi szempontból meghatározóak.

Jelmagyarázat:

- Fokozottan védett terület
- Országos ökológiai hálózat
- Védett terület - tájképvédelmi körzet
- Forrás - természeti emlék
- Tájképvédelmi övezet

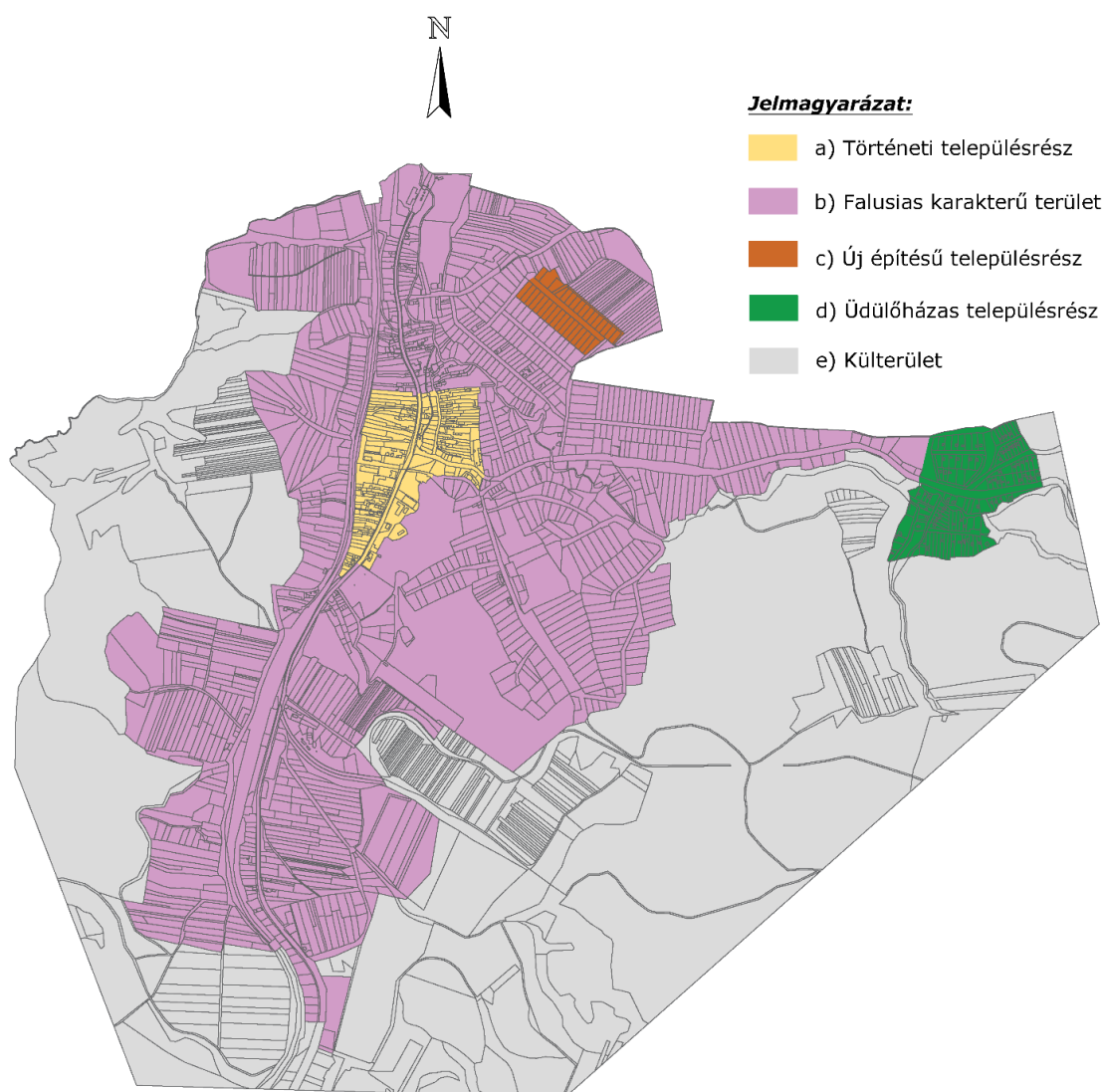
ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTEREK BEMUTATÁSA

Somoskőújfalu település

Somoskőújfalu község az Észak-magyarországi régióban, Nógrád megye északkeleti részén, a salgótarjáni járásban, Salgótarjántól északra, közvetlenül a szlovák határ mellett található. A 21. számú főútvonal mentén épült település jelentős közúti és vasúti határátkelőhely Szlovákia felé. A község lakossága a 2016. január 1-jei adatok alapján 2284 fő.

A településen az arculati jellemzők tekintetében elválasztható egymástól a külterület, a történeti településrész, a falusias karakterű terület, az új építésű településrész és az üdülőházas településrész.

Somoskőújfalu történeti településrész

A település történeti belterülete a Somosi út, annak találkozása az Ifjúság úttal és a Vörösmarty utcával, valamint a Dobó István utca.

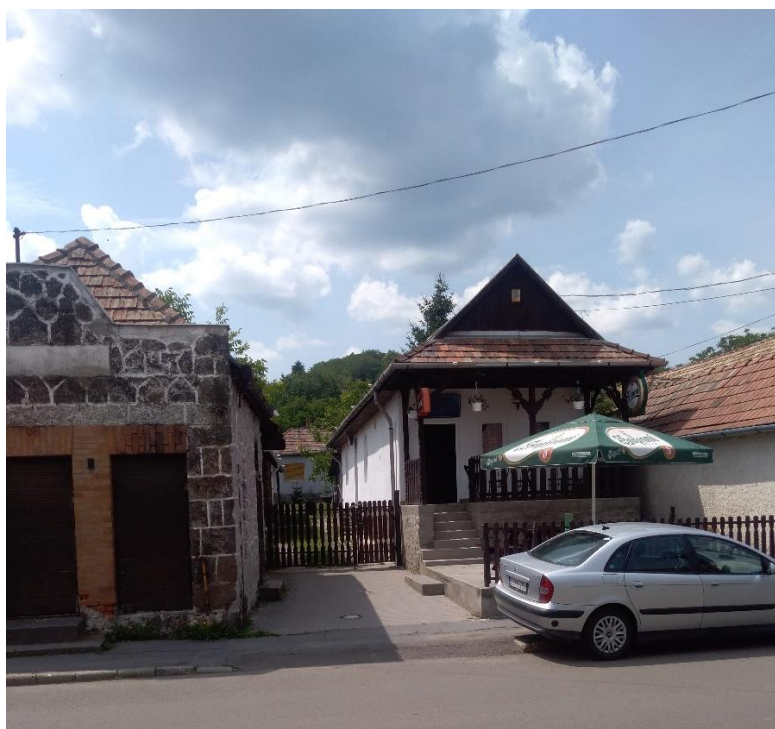
A településrészen vegyes beépítés jellemző. Megtalálunk néhány szép példát a népies építészetre, például jellegzetes palóházat alsó csonkakonttlyal, elől tornáccal, bár ezek mára háttérbe szorultak. Ezek mellett a polgári típusú házak dominánsabbak a településrészen.

Az épületek konytoltak vagy nyeregtetősek, jellemzően cseréppel fedettek. A homlokzatok egyszerűek, vakoltak, sok helyen semmilyen díszítés nem jelenik meg, máshol pedig akár fával vagy kővel vegyítik a vakolt felületeket.

A településen kevés tornácos ház maradt fenn, de a hagyományos parasztházak jellemzői itt is szépen megmutatkoznak: nyeregtető, osztott faablak, fehérre vakolt homlokzatok.

Polgári stílusú épületek is megjelennek a községben: nagy belmagasság, díszes, domborműves homlokzat, homlokzati tagozatok.

A községben jellemzően egyszintesek az épületek, ritkábban találunk kétszintesek is, ahol az utcai homlokzaton erkély, loggia megjelenik.

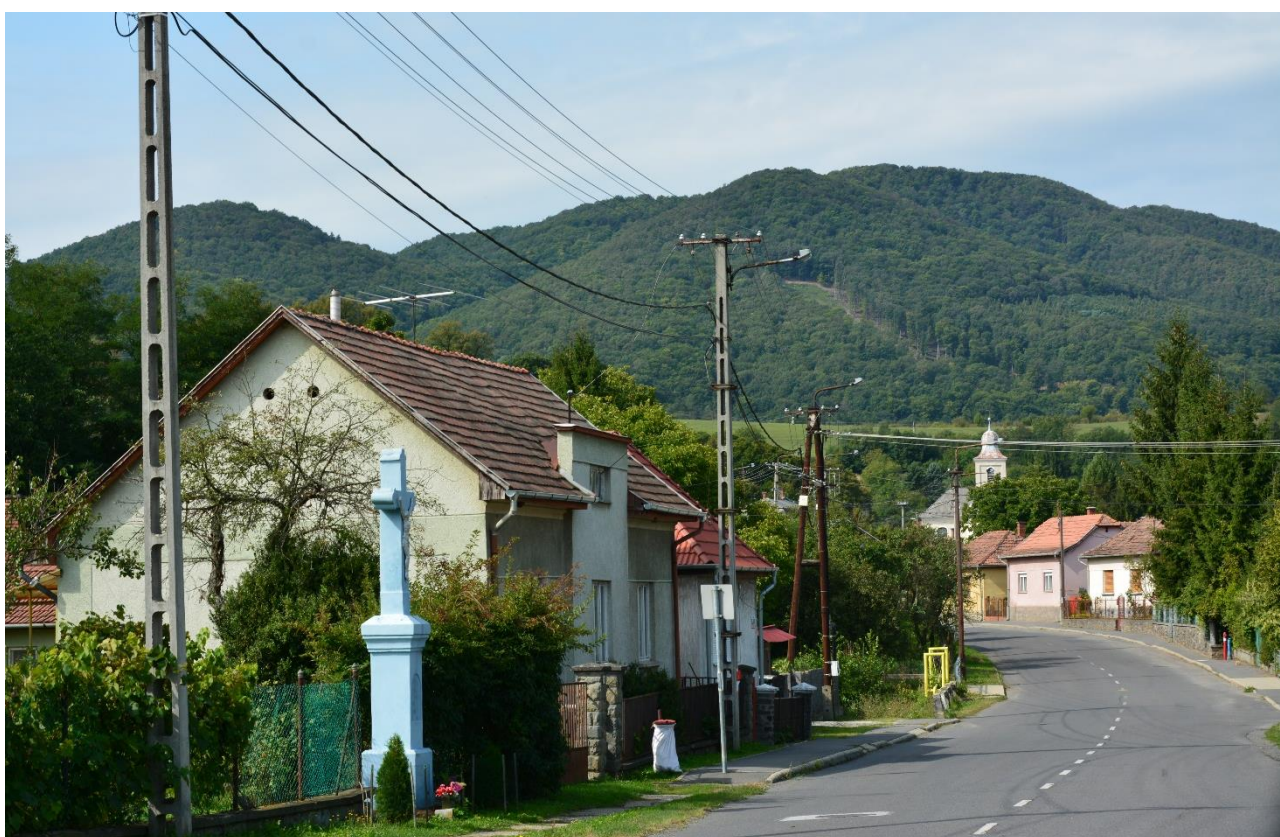
Somoskőújfalu falusias karakterű terület

A településrészen szalagtelkeken, jellemzően oldalhatáron álló épületek láthatóak. Az épületek kontyoltak, nyeregtetősek vagy gyakran manzárd tetősek. A lakóépület és telken álló melléképületek általában az utcavonalra merőlegesen helyezkednek el, egymás mögött, de találunk az utcával párhuzamosan épített lakóházat is.

Az épületek ezen a településrészen nagyon változatosak, de megállapítható, hogy többségük a múlt század derekán épült. Több szocialista kockaházat találunk, amelyek homlokzata egyszerű. A főhomlokzaton jellemzően két nagy, háromosztatú fa ablak található. Sátortetős, cseréppel vagy palával fedett épületek ezek, melyek egységes típusterv alapján készültek, ennek köszönhetően egységes utcaképek alakultak ki. Később megjelent a többszintes változatuk is, először manzárd tetővel, majd nyeregtetővel.

A homlokzatok lehetnek színezettek vagy fehérre vakoltak, néhol megjelenik a téglaburkolat. A tetők cseréppel, esetenként palával fedettek. A kerítések alacsonyak, áttörtek, beton, téglá vagy terméskő lábazattal készültek, fém vagy fa kerítésmezőkkel.

Somoskőújfalu újépítésű településrésze

A település újépítésű része az Őrhely utcát és környezetét foglalja magában. Itt a családi házas beépítés jellemző. Ezen az újabb településrészen jellemzőek a kétemeletes épületek, sátoztetővel, nyeregtetővel vagy csonka-kontytetővel. Láthatunk példát összetett tetőszervezetre is. Beépítésük oldalhatáros, előkerttel kapcsolódnak az utcafronthoz. Jellemzőek a modern építészeti megoldások, a tetőtérbeépítés, a teraszok, erkélyek és loggiák változatos kialakítása. Egy-egy családi ház még típusterv alapján épülhetett, de a szabadabb alaprajzi formálás egyre inkább előtérbe kerül.

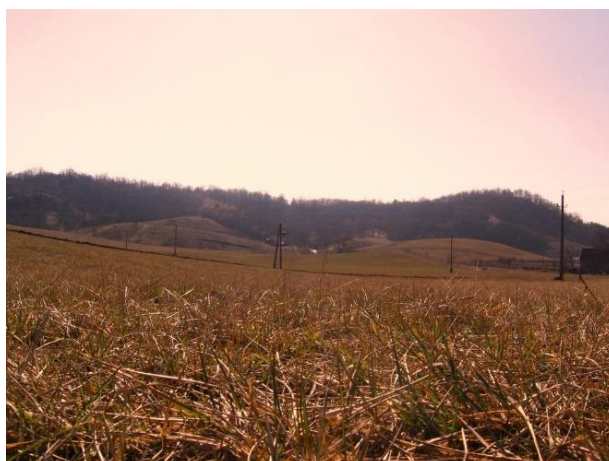
Üdülőházas településrész

Az Ifjúság út végén, keleti irányban újabb eltérő karakterű településrészen találhatjuk magunkat. A házakat megfigyelve szembetűnik a meredek tetőhajlásszög gyakori előfordulása, a kisebb alapterület, nagyobb zöldfelületek. Az épületek nem csak oldalhatáron helyezkednek el, hanem a telek közepén szabadonállóan. Jellemző a kő és fa anyaghasználat a homlokzaton. Ezek a tulajdonságok az üdülőházas, hétvégi házas területeket jellemzik.

Külterület

A község és térségének turisztikai adottságai igen kedvezőek, Somoskőújfalu a Novohrad-Nógrádi Geopark területén helyezkedik el, annak egyetlen határátlépési pontja Szlovákia felé. A falu nem bővelkedik látnivalókban, azonban szerencsésnek mondható a földrajzi elhelyezkedése, hiszen határmenti fekvésén kívül Salgótarján vonzáskörzetében helyezkedik el, a környéken pedig jelentős számú látnivaló akad. A település több utcájából gyönyörű kilátás nyílik a települést körülölelő hegyekre, két középkori várra, Salgó és Somoskő várára, a szlovákiai Sátoros-hegyre, a Karancs-hegységre és a Medves-fennsíkra. A térségre jellemző a tiszta, érintetlen, szép környezet, gazdag természeti és geológiai értékek, történelmi, kulturális és építészeti örökség. A természeti adottságok ideális bázisát képezik a hobbi- és zöldturizmusnak, valamint a kerékpárturizmusnak. A belterület közelében helyezkednek el mezőgazdasági területek, szántók, gyepek, ám ezek száma egyre csökken. Erdős területek nagy kiterjedésben találhatók. A természetközeli területek karakterét fontos megőrizni.

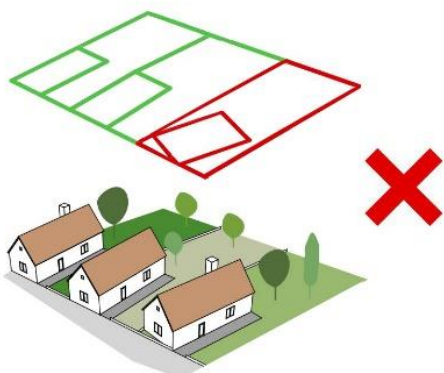
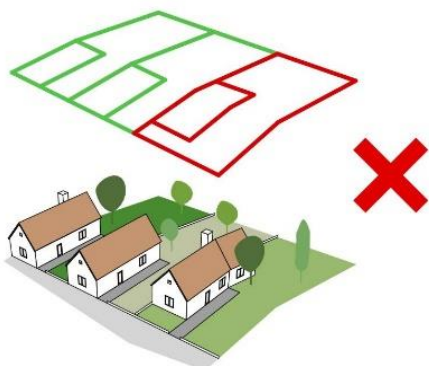
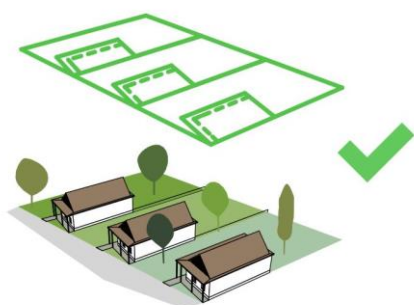

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

Somskőújfalu történeti településrész

Az építészeti útmutató segítségképpen szolgál Somskőújfalu az új épületek kialakításához, hogy a település karakteréhez illő épületek jöjjenek létre. Szemlélteti a javasolt és az elkerülendő megjelenési formákat.

TELEPÍTÉS

Somskőújfalu történeti településrészén szalagtelkek alakultak ki oldalhatáros beépítési móddal, de emellett találunk helyenként szabadonálló beépítést is a középületeknél. A főutca mentén, keskeny telkeken hagyományos parasztházakat találunk, azonban ezek közé ékelődve láthatunk több, a XX. században épült, utcával párhuzamosan pozicionált lakóházat is.

Általában az utcáfrontra illeszkednek az épületek, melyek méretét a szomszédok helyzetéhez viszonyítva javasolt meghatározni.

Az egy vonalban álló épületek harmonikusak, utcaképbe illeszkedőek, míg a hirtelen kiugró, nagymértékben hátrahúzott, esetleg elforgatott épületek zavaróak, így ezek kerülendőek.

Az ábrán egy példa látható az elkerülendő telepítésre, melyen érzékelhető a hátrahúzott épület miatt létrejött zavaró hatás.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Falusias lakókörnyezetben fontos, hogy az újonnan épülő házak a meglévőkkel közel azonos tetőhajlásszöggel rendelkezzenek, hogy illeszkedjenek környezetükbe.

A községben túlnyomó részt 35-45 fokos tetőhajlásszögek figyelhetőek meg.

Amennyiben túl magas vagy túl alacsony hajlásszöggel épülnének az új házak, azok rontanák a meglévő utcaképet, így nem elfogadhatóak. A ma divatos, alacsony hajlásszögű mediterrán tetők nem igazodnak az észak-magyarországi régió éghajlatához.

MAGASSÁG

Somskőújfalun az egyszintes lakóépületek a leggyakoribbak, de találni többszintes házakat is, melyeket sokszor a völgybe települt község szintkülönbségei indokolnak.

Az új épületek magasságának tervezésekor fontos figyelembe venni a környező épületeket, és velük közel azonos méretben megvalósítani azokat.

Az ábrán Somszkőújfalura jellemző épületmagasság látható, melyen megfigyelhetőek az azonos magasságú épületek.

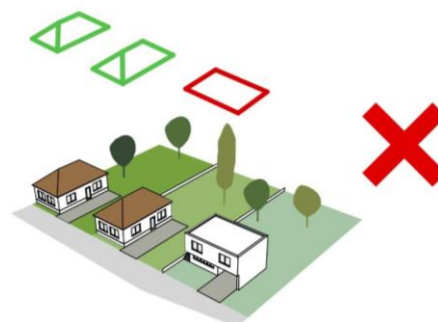
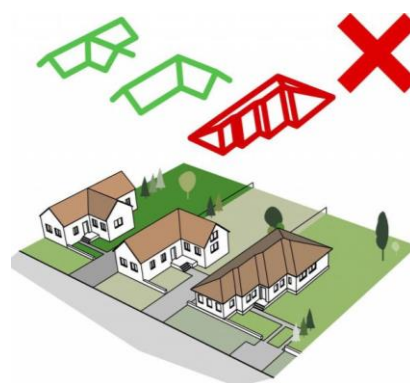
TETŐFORMA

A településrészen az épületek túlnyomó részén nyeregtetők, sátoztetők, kontyolt tetők figyelhetők meg.

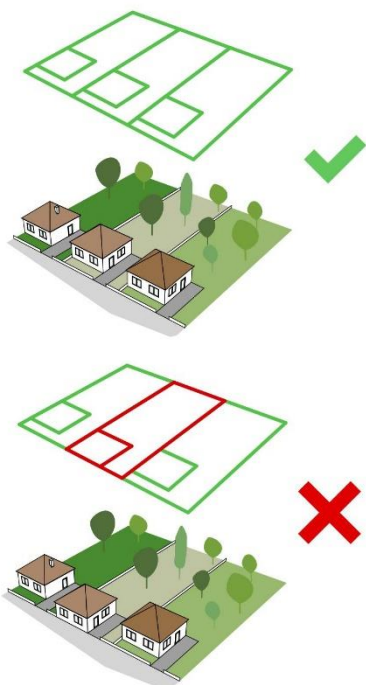
Új épületeknél a tetőformával is igazodni kell a környezethez, elsősorban a szomszédos lakóházakhoz. Hagyományos falusias területen kerülendő a túl összetett tető, vagy a lapostető tervezése.

A képen a leggyakoribb tetőforma, a kontyolt nyeregtető látható, mögötte sátoztetős épület.

Falusias karakterű terület

TETŐFORMA

A településrészen sokféle tetőforma előfordul. Az épületek túlnyomó részén nyeregtetők, sátoztetők, kontyolt tetők vannak, de jelentős számban előfordulnak manzárd tetők is. Jellemző a tetőtérbeépítés, ilyen esetben sokszor a tető síkjából kiugró ablakokat építettek be.

Új épületeknél a tetőformával is igazodni kell a környezethez, elsősorban a szomszédos lakóházakhoz. Hagyományos falusias területen kerülendő a túl összetett tető vagy a lapostető tervezése.

Jellegzetes tetőforma Somoskőújfalu. Látható, hogy a szomszédos épületek hasonló tetőformával rendelkeznek, ezért egységes településképet mutatnak.

TELEPÍTÉS

Somoskőújfalu falusias karakterű területén szintén oldalhatáros beépítési móddal épültek be a telkek. Itt nagyon gyakori, hogy az épület hossz tengelye az utcával párhuzamos. Jellemzően előkerteket alakítottak ki, ezért itt az új épületeket is így célszerű elhelyezni a telken.

TETŐHAJLÁSSZÖG, MAGASSÁG

Ezen a településrészen a történetihez hasonló tetőhajlásszöggel építkeztek, ettől eltérni a továbbiakban sem javasolt.

Előfordul ezen a részen a tetőtérbeépítés, a többszintes épületek is megjelennek. Cél, hogy az utcánként kialakult magasság legyen az irányadó új építkezésnél. Nem javasolt az emeletráépítés.

A történeti és a falusias karakterű terület

SZÍNEK

Somoskőújfalun a homlokzatok színei változatosak, helyenként előfordul az ablakok körüli vakolt homlokzatdíszítés. A településen ajánlott a világos pasztellszínek használata. Kerülendők az élénk, harsány színek.

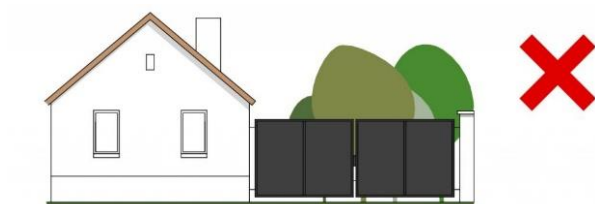
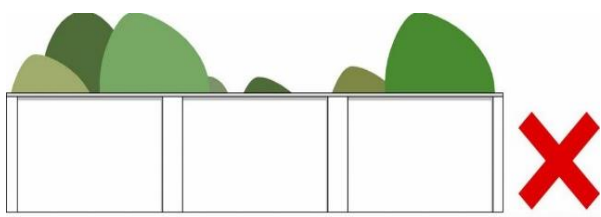
Egységes karakterű utcaképek érdekében javasolt hasonló árnyalatok alkalmazása és kerülendők a túlzott homlokzatdíszítések.

Nem elfogadhatóak a rikító anyagok, fémlemezfedések.

Példák a megfelelő színhasználatra. Homlokzatoknál javasolt a világos színek használata, sötét vagy fehér, fa nyílászárókkal.

KERÍTÉS

Somoskőútfalun az áttört kerítések jellemzőek, melyek fából vagy fémből készítenek, ezek használata javasolt. Utcafronton kerülendő az elterjedt, drótfonatos kerítés, legfőképpen nádszövettel bevont formában.

Ajánlott a kerítéseket a lakóépületekkel harmonizáló színnel festeni.

A kialakítani kívánt kerítések falazott pillérekkel és tömör lábazattal is elláthatóak, de kerülendők a teljesen tömör kerítések.

Amennyiben meglévő tömör kerítés található, annak világos, pasztell színezésével javítható a környezethez való illeszkedése.

Példák a településen kerítés kialakításaira. Javasolt az áttört fém vagy fa kerítések használata, melyek harmonizálnak a lakóépülettel.

Újépítésű településrész

TELEPÍTÉS

Az újépítésű településrészen szintén oldalhatáros a beépítés, előkerttel. A telkek kisebbek, mint a szalagtelkek.

Javasolt a szomszédos épületekkel egy vonalban elhelyezni az új épületet.

TETŐHAJLÁSSZÖG, MAGASSÁG, TETŐFORMA

A tetőhajlásszög 40-45° körüli. A házak többszintesek, tetőtérbeépítés is lehetséges. A tetőforma változatos, lehet összetettebb. Modern épületek építésekor is javasolt a régi archetipusokból kiindulni, a nyeregtető minden stílusnál jól alkalmazható.

Nem javasolt a mediterrán, alacsony hajlású tető kialakítása.

ANYAG- ÉS SZÍNHASZNÁLAT

Javasolt a simított vakolt felületek kialakítása világos, pasztellszínekkel. Használhatunk faanyagot is a homlokzaton, de ne ez legyen a domináns.

Erkélyek, loggiák kialakításakor a korlát színe harmonizáljon a kerítéssel, így egységes megjelenés érhető el.

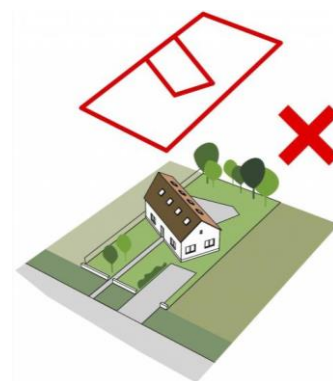
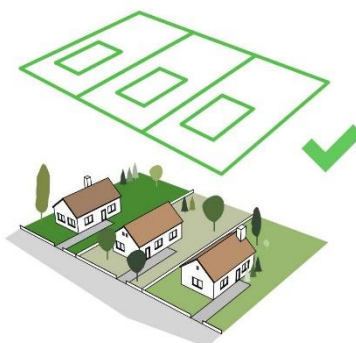
Üdülőházas településrész

TELEPÍTÉS

Az üdülőházas településrészen jellemzően szabadonálló a beépítés, nagy előkerttel, sok zöldfelülettel.

Javasolt a szomszédos épületekkel egy vonalban elhelyezni az új épületet.

A főhomlokzat célszerűen az utca felé néz, indokolatlanul elforgatni nem ajánlott.

TETŐHAJLÁSSZÖG, MAGASSÁG, TETŐFORMA

Itt meredekebb tetőhajlásszög jellemző, általában $40-55^\circ$ közötti nyeregtető. A tetőgerinc a telek hosszoldalával vagy a lejtő irányával párhuzamos.

Nem javasolt a bonyolult, összetett tetőforma, vagy a lapostető.

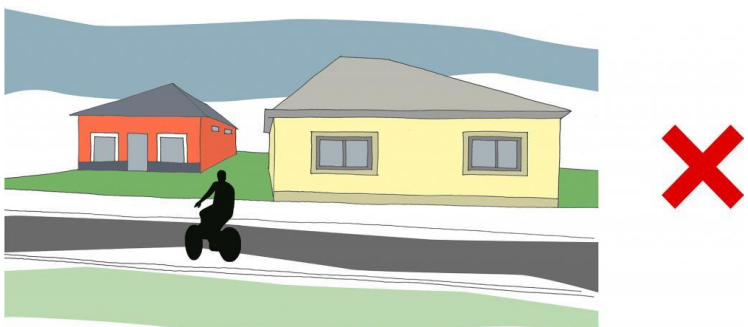

ANYAG- ÉS SZÍNHASZNÁLAT

Nagyon gyakori a kő használata homlokzaton is, emellett a fát is előszeretettel alkalmazzák.

Ezek a természetes anyagok jól mutatnak az üdülőházakon az erdős környezetben, ezért a továbbiakban is javasolt az alkalmazásuk.

Emellett itt is a fehér szín előnyös a homlokzaton. A rikító színek zavaró hatást keltenek a természeti környezetben.

Somoskőújfalu külterület

A település külterületén találunk erdőségeket, szántókat. Ezek mellett nagy kiterjedésű természetvédelmi területek is elhelyezkednek, ezért fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást megvalósítani. Az ember munkájának egy része szerves részét képezi a tájnak. Egy része azonban amellet, hogy nem tájba illő, számos problémát okoz.

Beépítésre nem szánt területek:

A mozaikos tájszerkezet miatt számos kis méretű, sérülékeny élőhely található a tájvédelmi körzet területén. Ezek megóvása, fejlesztése a tájvédelmi körzet egyik legfontosabb feladata. Ezen a területen a teljes mértékben megbonthatatlan, beépítetlen táj a meghatározó arculati jellemző. Új épület elhelyezése nem lehetséges.

Veszélyeztető tényezők: művelési gyakorlat módosítása, letaposás, invazív fajok.

Ipari-, mezőgazdasági üzemi területek:

A létesülő épületek tömegét igyekezzünk tagolni. Épületcsoportnál azonos jellegű tetőkialakítást javasolt alkalmazni, 38-44 fokos hajlásszöggel. Az anyag- és színhasználat tekintetében itt is a tájra jellemző, természetes anyagok használata javasolt, a rikító, bántó színek kerülendők. Az építmények takarására, illetve állattartó épületek köré a község irányából érdemes erdősávot telepíteni a szag és por terjedésének megakadályozására. Kizárólag honos fa- és cserjefajok ültetése javasolt.

Mezőgazdasági területen a helyi, hagyományos építészeti stílusnak megfelelő formájú, anyaghasználatú, a tájba illeszkedő épületeket ajánlott elhelyezni. A nyílt pusztai látványának megőrzése érdekében kerítés építése kerülendő. Amennyiben mégis létesül, csak nagymértékben áttört, faanyagú vagy növényzettel kísért vadhálóval javasolt.

A külterületi növénytelepítések során nem invazív, őshonos fák telepítését javasoljuk. Az ajánlott és kerülendő fajok listáját a Településképi rendelet melléklete sorolja fel részletesen.

Általános ajánlások, jó példák

KERTEK

Az optimális növényalkalmazást jelentősen befolyásolja a terület eredeti, potenciális vegetációja, mely a térségben alapvetően a cseres tölgyes társulás, a vízfolyások mentén pedig az ártéri ligeterdők. A kertekben, illetve a városi zöldfelületeken tehát javasolt a társulást alkotó fajok egyedeinek, illetve azok fajtáinak alkalmazása. Ez alapján jól alkalmazható a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*) és a csertölgy (*Quercus cerris*), illetve a kislevelű hárs (*Tilia cordata*) és az ezüst hárs (*Tilia tomentosa*), melyek nagy előnye, hogy jó várostűrők. Fajtáik közül gyakran és széles körben telepített fajta a *Tilia* 'Szent István' és a *T. tomentosa* 'Szeleste'. Közepes növekedésűek, jó törzsnevelők, melynek köszönhetően alkalmasak utcafásításra, de kerti viszonyok között is megállják helyüket. Juharok közül a mezei juhar (*Acer campestre*) 'Elsrijk' fajtája javasolható bátran. Közepes növekedésű, jól bírja a szennyezett városi levegőt, utca sorfának kiváló, lisztharmattal szemben ellenálló, akár sövény is nevelhető belőle. Galagonyák közül ajánlható a kétbibés galagonya (*Crataegus laevigata*), melynek 'Paul's Scarlet' nevű fajtája igen elterjedt és rendkívül impozáns. Jó alkalmazkodó képességű és gyakran alkalmazott faj a korai juhar (*Acer platanoides*) is. Közkedvelt kompaktabb fajtái a gömb koronájú 'Globosum', a keskeny koronát nevelő 'Fairview', az oszlopos koronájú 'Columnare', illetve a nagytermetű, parkokba alkalmas 'Crimson King' és 'Cleveland'. Folyó menti területeken jól alkalmazhatók a társulásra is oly jellemző zselencemeggy (*Prunus padus*) és a magas kőris (*Fraxinus excelsior*), illetve fajtáik.

Örökzöldeket pl. lucfenyőket (*Picea abies*, *Picea glauca*), törpefenyőt (*Pinus mugo* 'Pumilio') is bátran telepíthetünk, hiszen hegyvidéki régióról beszélünk. Azonban kerüljük az oszlopos örökzöldek, alakfák használatát, illetve a ciprusfélék telepítését, mert egyrészt kedvezőtlen a klíma számukra, másrészt tájidegenek, mediterrán hatást keltenek.

A képek nem a településen készültek, csupán illusztrációk.

Cserjék közül javasolható a közönséges fagyal (*Ligustrum vulgare*), mely kifejezetten ellenálló, igénytelen; a somok (*Cornus mas*, *C. sanguinea*) és fajtáik pl. 'Midwinter Fire', melyek hatalmas előnye téli díszítő értékükben rejlik. A különböző virágágyi rózsák is rendkívül színpompás látványt nyújtanak. Két különleges mogoró (*Corylus avellana*) fajta is ajánlható, a csavarodott ágrendszerű 'Contorta', és a sötétvörös lombozatú 'Fuscorubra'.

Megjelenhet a kertekben változatos formában a terméskő is, fontos szempont azonban, hogy egyezzen, vagy legalább megjelenésében, színében hasonlítson a környező hegyek kőzettípusaihoz. Leginkább a homokkő, márga felhasználására törekedjünk. A sziklakertekben a felhasznált kőzettípus zúzalékát alkalmazzuk talajtakarásra, színben eltérőt semmiképp sem, különben diszharmonikussá válik a kompozíció. Ezen kívül törekedjünk a helyi klimatikus viszonyokhoz igazodó, alpesi jellegű növényfajok kiválasztására. Ajánlottak a különböző varjúhájak (*Sedum sp.*), kövirózsa (*Sempervivum sp.*), illetve párnás habitusú, virágaikkal díszítő fajok.

Évelők, egynyáriak alkalmazására is számtalan lehetőség van. Választhatunk ágyásszegélyezésre alacsony, elterülő fajokat pl. illatos ternye (*Lobularia maritima*), molyhos madárhúr (*Cerastium tomentosum*), balkonládákba, kőedényekbe csüngő habitusúakat pl. muskátli (*Pelargonium peltatum*), bársonyos kakassarkantyú (*Plectranthus forsteri* 'Marginatus'), vagy éppen virágágyakba magasabb, bokros habitusú fajokat. Ezen kívül vágott virágként való felhasználásra is találunk példákat pl. pompás rézvirág (*Zinnia elegans*), őszirózsák (*Aster sp.*).

Igényektől függően létesíthetők kifejezetten rekreációt szolgáló pihenőkertek, de konyhakertek is helyet kaphatnak főként a kertek hátsó felében. Az előkertek kialakításánál törekedjünk inkább a reprezentatív, díszítő funkció ellátására, oldva az épített elemek szigorú vonalvezetését.

ANYAGHASZNÁLAT

Somoskőújfalui építészeti karakteréhez javasolt a cserép és a természetes pala tetőfedés.

Kerülendő a településképi szempontból káros hullámpala és fémlemezfedés. Gépkocsibeállók, terek burkolataként aszfalt és beton helyett javasolt a térburkolat.

AJTÓK, ABLAKOK, KAPUK

A nyílászárók kiosztásakor figyelemmel kell lenni a hagyományok szerint, vagy a megfelelő építészeti stílusban kialakult arányrendszer megtartására és anyaghasználatára. Javasolt anyag a fa, színvilág a barna.

TORNÁCOK, RÉSZLETEK

Somoskőútfalun nem jellemző a tornác, az ilyen típusú parasztházakból kevés maradt fenn eredeti formában.

Településképi szempontból figyelemmel kell lenni a közterületen lévő eszközök, megmaradt kutak és más értékek minőségi megjelenésére.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Somoskőújfalun különböző korok és építészeti stílusok épületei megtalálhatók. A homlokzatképzésnél a világos színű vakolt felületek alkalmazásával egységes megjelenés érhető el.

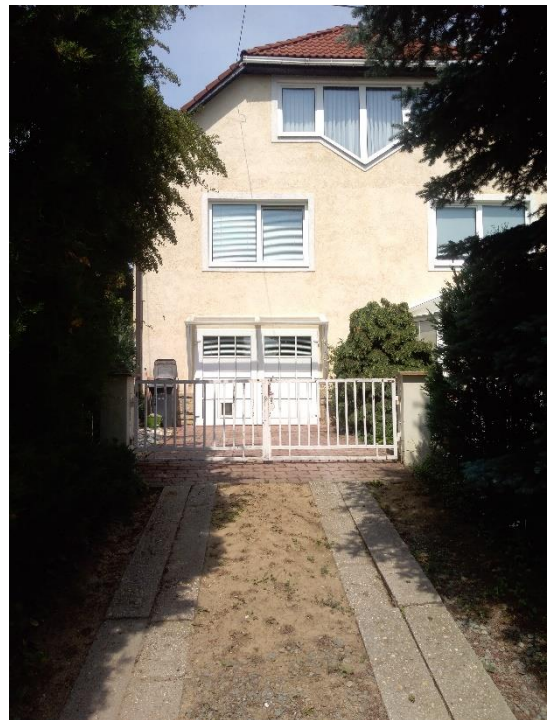
MAI PÉLDÁK

Új épületek esetén fontos, hogy az adott település karakterének megfelelően legyenek tervezve. Megfelelő részletképzéssel a modernebb anyagok is bátran használhatóak. A karakterhű utcaképek miatt fontos, hogy a homlokzatok arányrendszere ne térjen el egymástól. Az épületek bővítése lehetőleg az udvar irányába történjen, így a kialakult harmonikus utcaképbe nem kerül zavaró hatású lakóház.

A jobb felső képen hagyományos palócház felújítására látható példa, alatta egy polgári ház felújítására, lent pedig egy kockaházéra. Közös jellemzőjük, hogy megtartották az épületek eredeti stílusának megfelelő arányokat, léptéket, tömegformát, de a részletekben sokkal letisztultabb megoldásokhoz nyúltek. A színezés visszafogott, egyszerű. A nyílászárók fából készültek, redőny helyett más árnyékoló is választható.

A településen szép példákat találunk a modern, mai kor elvárásainak megfelelő lakóházakból, melyek egyedi karaktert adnak az adott településrésznek. Az alsó képen a helyi sportpálya melletti épület látható a felújítás után.

UTCÁK, TEREK

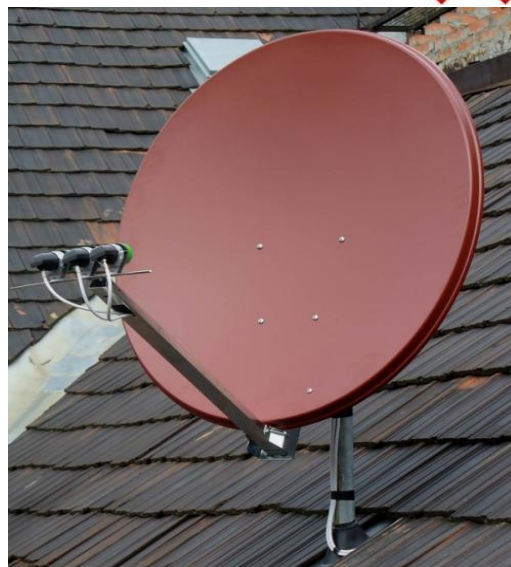
Somoskőújfalun zöld környezetben megbújó tereket találunk padokkal, szobrokkal. A hegyes-dombos településen az utcák sokszor lejtősen lettek kialakítva, a terepviszonyokhoz igazodva. Ennek köszönhetően igen változatos utcakép alakult ki. A település kisebb terei karbantartott zöldfelületek jellemzik.

Utcabútorok telepítése során ajánlott a fa és természetes kő anyagok használata.

A településen található szobrok, emlékművek, népi építészeti formákkal rendelkező házak a hagyományok, a múlt tiszteletét fejezik ki. Mindezek mellett a modern építészeti elemekkel épült épületek a jövőt és a fejlődést mutatják. Érdekes látni, hogy Somoskőújfalun belül e két irány milyen jól megfér egymás mellett, kiegészítik egymást, egy egyedi, egységes településképet formázva.

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Parabola antenna, klímaberendezés és más műszaki berendezések elhelyezése a főhomlokzaton kerülendő. Ezek a berendezések megzavarhatják a település egységes arculatát. Telepítsük az oldalhomlokzatra vagy a főhomlokzattal párhuzamos oldalra

Napelem telepítése során a tájolás nagy szerepet játszik. Amennyiben lehetőségünk van rá, ne a főhomlokzat felőli tetőrészre helyezzük el az elemeket. Ha nagyobb, árnyékmentes földterületünk van az épületünk mellett, ajánlható még a talajon, lábazatra történő elhelyezés.

A képen példa látható antenna álcázására. Ma már fenyőfára hasonlító kialakítás is lehetséges, így a településképe nem sérül, az antenna beleolvad a környezetébe és nem okoz zavaró látványt.

Villanyóra elrejtésére jó megoldás a homlokzatba beépített kis szekrény, amely stílusában illeszkedik a nyílászárókhoz.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Somoskőújfalun javasolt a faragott fa táblák, vas cégérek és cégértáblák használata reklámként, vagy utcai táblaként. Kerülendő a fényreklámok és plakátok alkalmazása.

IMPRESSZUM

SOMOSKŐÚJFALU KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Somoskőújfalú honlapcíme: www.somskoujfal.hu

Somoskőújfalú község e-mail címe: somskoujfal@nogradmail.hu

Somoskőújfalú Község Önkormányzatának posta címe: 3121 Somoskőújfalú, Somosi út 322.

Telefon: +32/435-095

Polgármester: dr. Tóth László

Főépítész: Farkas István

Főépítész e-mail címe: somskoujfal@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Farkas István, Kőrösi Emese Edit, Dinnyés Magdolna

SZÖVEG: Farkas István, Dinnyés Magdolna, Bujáki Bence, Kovács Krisztián

FOTÓ: Farkas István, Sárdi Zoltán

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Dinnyés Magdolna, Kőrösi Emese Edit

Somoskőújfalú, 2017. október 30.

A Települési Arculati Kézikönyvben felhasználtuk a Bükk Nemzeti Parktól kapott adatszolgáltatásban szereplő fotókat.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amelyek a település arculatát, karakterét kedvező irányba módosíthatják.

A kézikönyvben kerülendő példaként szereplő képek nem a településen készültek.